

7. Права людини в Україні – 2012. Доповідь правозахисних організацій. / За ред. Є. Ю. Захарова. / Українська Гельсінська спілка з прав людини. – Харків: Права людини, 2013. – 560 с.

Андрусихин Б. И. Молодежное движение сегодня: формализация и/ или виртуализация

Проанализированы активное развитие гражданского общества, в частности молодежного движения, что происходит сейчас не только в рамках формальных правил и процедур, но и с помощью современных средств коммуникации, виртуализации, за пределами официально определенных правил регистрации и легализации. Анализ общественно-политических реалий и эмпирических сведений, показывает, что, несмотря на все возможные оговорки, молодежь играет в украинском обществе инновационную, прогрессивную роль.

Ключевые слова: молодежь, молодежное движение, гражданское общество, общественная организация, политический протест.

Andrusishyn B. Youth movement today: formalization and/ or virtualization

The active civil society, particularly the youth movement that is happening now, not only within the formal rules and procedures, but also by modern communications, virtualization, outside the officially prescribed rules, registration and legalization, are analyzed. The research of the political realities and empirical dates shows that all the possible warnings youth plays in Ukrainian society innovative, progressive role.

Keywords: young, youth movement, civil society, NGO, political protest.

УДК 32.33 (477)

*Аксельрод Роман Борисович,
пошукач кафедри політичних наук НПУ імені М.П. Драгоманова*

**ПОЛІТИКО-КУЛЬТУРНИЙ ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ**

В статті розкривається питання політико-культурної складової професійної компетентності управлінської еліти, визначаються основні чинники розвитку її професійної культури, визначено роль політико-культурних чинників у прийнятті якісних політичних рішень.

Ключові слова: професійна компетентність, культура управлінської еліти, інтелектуальний капітал, управлінська свідомість, управлінське мислення, інформаційна компетентність.

Професійна компетентність є важливою складовою політичних процесів, за допомогою якої управлінська еліта отримує своєрідну ідентифікацію професіоналізму у сфері політичної діяльності. Під управлінською елітою ми розуміємо всю сукупність осіб та їх угруповань, які з огляду на свою професійну діяльність причетні до справ управління державою. Це можуть бути не лише політики чи державні службовці, але й різного роду олігархічні, бізнесові, лобістські та інші об'єднання, які впливають безпосередньо чи опосередковано на процеси державного управління.

Політико-управлінські функції в суспільстві управлінська еліта здійснює шляхом прийняття важливіших політичних рішень, що вимагає від неї спеціальних знань та вмій, які відсутні у більшості пересічних громадян, тобто професійної компетентності. Дійсно, професіоналізм давно вже став провідним соціально-ціннісним принципом організації системи діяльності управлінської еліти України. Крім того, дана ознака є невід'ємним

елементом демократичної культури управлінської еліти і передбачає наявність відповідних державно-управлінських знань, умінь та навичок; розвинутої професійної свідомості; творчого та інноваційного підходів до здійснення державно-управлінських повноважень; організаційних здібностей; широкої ерудиції; значного інтелектуального потенціалу тощо.

Елітистська традиція в соціально-політичній думці природно займає гідне місце в українській політології. Різноманітні аспекти формування ціннісних засад управлінської еліти України стали предметом дискусії в різних контекстах. Деякі аспекти аксіологічної побудови системи державного управління розглядали у своїх дослідженнях вітчизняні науковці М. Кравченко, М. Рудакевич, І. Савченко, С. Чукут, В. Селіванов. Проблеми ідентифікації та функціонування національної еліти досліджують С. Вовканич, Г. Водолазов, М. Пірен, С. Серьогін, С. Чемякова, Г. Щерба. Впливовість і особливості діяльності еліти на рівні регіонального управління досліджують О. Логвиненко, А. Круглашов, Н. Селютіна. Практичні питання щодо визначення механізмів функціонування еліти вирішують Е. Афонін, В. Бакуменко, Б. Буздан, М. Головатий, Н. Гончарук, В. Олуйко, С. Троян, Дж. Хіглі, М. Шульга тощо. Вагомий внесок в дослідження сутності, значення та ролі політичних еліт в суспільних процесах зробили М. Попович, К. Семчинський, О. Траверсе, О. Бабкіна, В. Горбатенко, В. Добіжа, М. Обушний, Г. Зеленько, Л. Кочубей, Ф. Медвідь та ін.

Однак зазначені наукові розробки не привели до опрацювання завершеної концепції формування й функціонування управлінської еліти. Наприклад, проблема взаємодії чинників політичної компетентності, як цінності, у просторі діяльності управлінської еліти в Україні вивчена на даний час дуже мало. З огляду на це, метою даної статті є дослідження значення політико-культурного чинника професійної компетентності управлінської еліти та його ролі у прийнятті якісних політичних рішень.

Англійські словники тлумачать «компетенцію» і «компетентність» як альтернативні форми одного слова. Так, «Новий англо-російський словник» [1] дає такий переклад слову «competence» — 1) спроможність; вміння; 2) компетентність; 3) статок, хороший матеріальний стан; 4) компетенція, правомочність. Слова «компетенція» та «компетентність» в «Російсько-англійському словнику» [2] перекладаються як «competence». В Оксфордському словнику «competence» тлумачиться як здатність робити щось добре; вміння, які необхідні для виконання якоїсь роботи або завдання [3]. Слід звернути увагу на дослідження вітчизняного науковця Н. Нижника, який на основі комплексного дослідження проблеми управління в Україні обґрунтував ідею про об'єктивний взаємозв'язок між гуманізацією і демократизацією процесу управління. Серед основних причин низької ефективності державного управління на різних рівнях влади Н. Нижник називає недостатній морально-професійний рівень державних службовців. «Не зменшуючи значущості таких якостей державних службовців, як компетентність... хотілося б, — зауважує науковець, — підкреслити роль моралі для різних працівників, зайнятих у державній службі» [4, с. 51].

Що ж стосується проблеми компетентності як складової професіоналізму управлінської еліти, то ще раз слід зауважити щодо актуальності цього ціннісного чинника у його соціально-політичному вимірі. Як слушно зауважує американський науковець Р. Даль, «в демократичних системах, як і в будь-яких інших системах, розумно припустити, що правителі мають володіти певним рівнем компетенції, тобто вони повинні повністю усвідомлювати цілі, які стоять перед керівництвом, і бути готовими діяти таким чином, щоб забезпечити втілення цих цілей у життя» [5, с. 165]. За Р. Далем, професійна компетентність управлінської еліти має виявлятися також через постійний моніторинг інтересів і запитів громадян, аналіз ступеня задоволеності людей, обізнаність про їхні надії на майбутнє, про рівень довіри і толерантності, про параметри самоідентифікації тощо.

Але, аби стати науково обґрунтованою, професійна компетентність управлінської еліти проходить стадії формування соціокультурного визнання у полі політичної діяльності як остаточна політична легітимація ціннісної автономії компетентності. Української дослідниці О. Проскуріна, виокремлюючи шість основних функцій політичної культури, з

проміж інших також зазначає, що політична культура за своєю суттю «забезпечує компетентний (виділено мною — Р. А) вплив на політичний процес, індивідуально й через людські асоціації, політичні й громадянські. Від рівня і стану політичної культури залежить, як сприйме населення країни певні політичні й соціальні рішення державних органів, погодиться воно з цими рішеннями добровільно чи примусово, сприйме їх активно чи пасивно... політична культура озброює людей знаннями, необхідними для ефективної діяльності в галузі політики, формування кожною людиною власного компетентного погляду з питань політики й політичного життя» [6, с. 8-9]. Такої ж позиції дотримується й вітчизняний науковець І. Циркін, зауважуючи, що компетентність як риса політичної культури «визначається мірою опанування людиною базових знань про статус особистості, права людини, про суспільство, в якому вона живе, його історію, культуру, традиції і звичаї, про відповідальність особистості за використання власних прав, природу і устрій держави, порядок і процедури її функціонування, можливості громадян впливати на рішення і дії влади, брати участь у діяльності громадських організацій, політичних партій» [7]. Однак, як зауважує В. Добіжа, — «якщо вплив політичної культури має на політичну стабільність широко обговорюється, значно менше уваги приділяється ролі політичної культури еліт» [8, с. 73].

Слід повернутися до класифікації, що її подає у своєму дисертаційному дослідженні Н. Лепська, даючи характеристику складовим феномену політичної компетентності: діяльнісній, системній, інституційній, владно-ресурсній, когнітивній, політико-культурній. Власне саме політико-культурна складова характеризує механізми компетентної традиції та політичної соціалізації людини як залучення до системи політичних компетентностей, що функціонують у суспільстві, закріплюються та передаються з покоління у покоління, позичаються у інших культурах. У цьому аспекті політичні компетенції здійснюються та циркулюють між культурами як своєрідні ціннісно-вольові орієнтатори діяльності, які ґрунтуються на цінностях та нормах певної політичної культури та протягом її розвитку змінюються разом з нею [9, с. 72]. Політичну компетентність можна розглядати у якості політико-культурного феномена тому, що вона відображує специфіку політичного устрою соціуму і особливості політичної культури суспільства [9, с. 73]. Якщо говорити в цілому про суть і зміст політичної культури управлінської еліти, то вони повинні, насамперед, характеризуватися умінням працювати компетентно і професійно, творчо та ініціативно, що докладно проаналізував в своїх працях вітчизняний науковець Л. Воронько [10; 11].

Можна впевнено стверджувати, що професійна компетентність управлінської еліти тісно пов'язана з її інтелектуальним капіталом, який характеризується такими параметрами як знання та вміння, творчі здібності, освіта, професійна кваліфікація, лояльність, ціннісні настанови. Російський науковець Б. Саліхов доволі точно визначив, інтелект як «систему гуманістично орієнтованих духовно-моральних знань, розумових, пізнавальних та творчих здібностей, які формуються у людини в умовах норм моралі, справедливості та високого рівня загальної та професійної культури... Це не форма людського розуму, а його діалектичне «заперечення» при одночасному формуванні більш глибоких і, одночасно, емних якостей духовних творчих сил людини» [12, с. 12].

У свою чергу вітчизняний дослідник О. Агарков стосовно цього слушно зауважує, що «соціально-економічний розвиток держав детермінований ефективністю функціонування інтелектуального капіталу державного управління. Економічно розвинуті країни з високим рівнем інтелектуального капіталу, що забезпечує близько 75% приросту національного багатства й конкурентоспроможність на світових ринках, упевнено дивляться в майбутнє» [13, с. 1]. Далі, нажаль, О. Агарков визначає, що стан інтелектуального капіталу управлінської еліти України не відповідає запитам суспільства. Ним виявлено, з одного боку, дисфункціональність та прогресуюче відставання інтелектуального капіталу державного управління в сукупності всіх чинників, що визначають розвиток, а, з іншого боку, встановлено, що інтелектуальний капітал еліти державного управління знаходиться в

кризовому стані, не відповідає вимогам стратегічного розвитку суспільства, його діяльність, як і діяльність структур поля влади, у цьому контексті має формальний характер, не відповідає вимогам часу й не сприяє оптимізації соціального простору.

Важливим елементом професійної культури управлінської еліти є управлінська свідомість, яка віддзеркалює її творчу діяльність у суспільно-політичному житті. Основу управлінської свідомості становить система цінностей управлінської еліти та її уявлення про те, що «важливо» і що «не важливо»: ставлення до того чи іншого рівня влади; її орієнтацію на той чи інший стиль управління; повну віддачу або пасивну; переконання підлеглих або тиск на них; вимогливість чи потурання; прихильність до нового або традиційність.

Важливим елементом професійної культури управлінської еліти слід також вважати управлінське мислення, творче вироблення нових ідей, прогнозування явищ, та процесів, що мають практичне значення для управлінської діяльності. Зріле управлінське мислення, на погляд автора, особливо сьогодні — в контексті подій в Україні на початку 2014 року, повинно бути, насамперед, мисленням толерантним, яке слід вважати ціннісним показником демократичності професійної діяльності управлінської еліти. За словами відомого українського філософа С. Кримського «дійсним політичним даром — є мистецтво руху в коридорі різних голосів і думок, тобто стан толерантності, який Олдос Хаклі називав релігією нашого часу» [14]. Натомість, нетерпимість до іншого, прагнення зробити світ одноманітним, уніфікованим — це шлях до ентропії, до регресу.

М. Нинюк вводить новий термін «культура конвенційного рівня» під якою слід розуміти принципово новий, більш якісний рівень моральної культури сучасної управлінської еліти [15, с. 3] одночасно зауважуючи, що неусталеність системи моральних норм і цінностей негативно впливає на стосунки між керівником і підлеглим, а коли провідна роль належить особистісному фактору то «зростає індивідуалізація службових відносин».

Сьогодні компетентність управлінської еліти, як політико-культурний феномен, з необхідністю включає в себе такий елемент як інформаційно-комунікативна компетентність. Діагноз сучасних еліт свідчить про те, що вони зовсім не готові до умов стрімко наступаючого інформаційного суспільства і являють собою вид правителів-управлінців, які ще довго будуть чіплятися за владу власними застарілими методами політичного управління. Такий застарілий тип еліт являє собою реальну загрозу для національної безпеки, бо вони як і раніше воліють вирішувати політичні конфлікти силовими засобами. В Україні еліти також радше мислять не в дусі постіндустріалізму, а в рамках сировинної економіки (для них як і раніше головними союзниками є газ і нафта, а не інтелект і якісно висока освіта) [16].

Управлінська еліта з подібним хронічним набором недоліків може здійснити тільки один фундаментальний історичний проект — самоліквідацію. Причому самоліквідуватися вона може з користю для себе і на шкоду суспільству. Саме це ми вже спостерігаємо в цілому ряді провідних країн світу, де до влади прийшли «політичні карлики» (Дж. Буш-молодший, Н. Саркозі, Б. Обама та ін.), що виявляються нездатними своєчасно сформулювати адекватні відповіді на виклик епохи. У Німеччині самі ж німці відкрито вже заговорили про те, що їх країна, завдяки діяльності управлінської еліти, вступила в стадію самоліквідації [17, с. 212-215].

Таким чином, в якості **висновків** щодо викладеного матеріалу слід зазначити:

Професійна компетентність діалектично пов'язана із певним рівнем політичної культури представників управлінської еліти. Безумовно, що висока політична культура еліти — найважливіший елемент підвищення політичної культури всього народу. З іншого боку, низька якість еліти — свідчення відсутності системи її оптимального рекрутування і планомірної підготовки.

З позицій політико-культурологічного підходу, сучасне інформаційне суспільство вимагає від управлінської еліти високого рівня інформаційної культури й інформатичної компетентності.

Говорячи про перспективи подальшого дослідження політико-культурних чинників професійної компетентності вітчизняної управлінської еліти, слід звернути увагу на те, що сьогодні особливого значення набуває нарощування інтелектуального капіталу управлінської еліти, а тому перехід від технократії до гуманітаризації системи підготовки керівних кадрів є очевидним. Для забезпечення обґрунтованих змін в управлінській культурі державних службовців доцільно: розробити типологію стилів управління, визначити взаємозв'язок між ними; розробити основи систематизації вимог до стилю і методів управління, пов'язавши їх з особливостями конкретних культурно-історичних умов, їх змінами і практичною реалізацією в умовах ринкової економіки; визначити нові чинники, під впливом яких формується і змінюється стиль державних службовців; розробити методичні основи виявлення елементів бюрократизму і бюрократичного стилю керівництва.

Література:

1. Новый англо-русский словарь. Около 20000 слов и словосочетаний [Текст] / В. К. Мюллер. — 12-е изд. — М. : Русский язык-Медиа, 2005. — 945 с.
2. Русско-английский словарь [Текст] / под. общ. рук. проф. А.И. Смирницкого. — М. : Русский язык, 1997. — 768 с.
3. The Oxford Russian Dictionary: Russian-English: New: Русско-английский словарь: Около 180 тыс. слов и словосочетаний — Oxford, 1999. — 606 с.
4. Нижник Н. Державний службовець в Україні як фактор державотворення [Текст] / Н. Нижник // Вісн. УАДУ. — 1995. — № 1. — С. 47-53.
5. Даль Р. Проблемы гражданской компетентности [Текст] / Р. Даль // Век XX и мир. — 1994. — № 7-8. — С. 152-170.
6. Проскуріна О. О. Формування політичної культури українського суспільства: проблеми і перспективи розвитку [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук степеня канд. пол. наук : спец. 23.00.03 «Політична культура та ідеологія» / Олена Олександрівна Проскуріна ; Київський національний університет ім. Тараса Шевченка — К., 2001. — 19 с.
7. Циркін І. М. Формування демократичної політичної культури особистості в умовах трансформаційного суспільства [Текст] : дис. на здобуття наук ступеня кандидата політичних наук : спец. 23.00.03 «Політична культура та ідеологія» / Ігор Маркович Циркін ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. — К., 2013. — 190 с.
8. Добіжа В. В. Формування політичної культури сучасної владної еліти в Україні [Текст] : дис. на здобуття наук ступеня канд. політичних наук : спец. 23.00.03 «Політична культура та ідеологія» / Добіжа Василь Валерійович ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. — К., 2008. — 211 с.
9. Лепська Н. В. Політична компетентність у програмуванні суспільного розвитку [Текст] : дис. на здобуття наук ступеня кандидата політичних наук : спец. 23.00.01 — «Теорія та історія політичної науки» / Лепська Наталя Володимирівна ; Запорізький національний університет. — Запоріжжя, 2011. — 215 с.
10. Воронько Л. Політична культура і норми етики в діяльності державних службовців [Текст] / Л. Воронько // Зб. наук. пр. УАДУ ; за ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. — К. : Вид-во УАДУ, 1998. — Вип. 1. — С. 187-190.
11. Воронько Л. Формування високої культури праці державних службовців як фактор сучасного державотворення [Текст] / Л. Воронько // Зб. наук. пр. УАДУ ; за ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. — К. : Вид-во УАДУ, 1999. — Вип. 2. — Ч. 2. — С. 107-111.
12. Салихов Б. В. Интеллектуальный капитал организации: сущность, структура и основы управления [Текст] : монографія / Б. В. Салихов. — М. : Издательский дом «Дашков и К», 2009. — 156 с.
13. Агарков О. А. Интеллектуальный капитал государственного управления: стан і тенденції розвитку [Текст] : дис. на здобуття наук ступеня канд. соціол. наук : спец. 22.00.04

«Спеціальні та галузеві соціології» / Агарков Олег Анатолійович ; Дніпропетровський національний ун-т. — Д., 2006. — 215 с.

14. Кримський С. Б. Фронезис [Текст] / С. Б. Кримський // День. — 2006. — 14 листоп. — С. 2.

15. Нинюк М. А. Моральна культура державних службовців: сутність, стан та особливості формування [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.01. «Теорія та історія державного управління» / Нинюк Марія Антонівна ; Українська академія державного управління при Президентові України. — К., 2000. — 20 с.

16. Тенденции развития элиты в Украине [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://christosocio.info/content/view/918/> . — Название с экрана.

17. Лебедева И. В. Российские немцы в Германии: конец интеграции [Текст] / И. В. Лебедева // Каспийский регион: политика, экономика, культура. — 2011. — № 1 (26). — С. 212-215.

Аксельрод Р. Б. Политико-культурный фактор профессиональной компетентности управленческой элиты

В статье раскрывается вопрос политико-культурной составляющей профессиональной компетентности управленческой элиты, определяются основные факторы развития ее профессиональной культуры, определена роль политико-культурных факторов в принятии качественных политических решений.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, культура управленческой элиты, интеллектуальный капитал, управленческое сознание, управленческое мышление, информационная компетентность.

Axelrod R. Politico-cultural factor of professional competence of the managerial elite

In the article the question of political-cultural component of professional competence managerial elite, identifies the key factors of its professional culture, the role of political and cultural factors in making quality policy decisions.

Keywords: professional competence, managerial elite culture, intellectual capital, management awareness, management thinking, information competence.

УДК 323.213.382:37.014.5

Біляєва Ірина Іванівна,
аспірантка Університету економіки та права «КРОК»

**МЕДІА-ОСВІТА ЯК ЦІННІСНО-КУЛЬТУРНИЙ КОМПОНЕНТ
ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА**

Розглянуто медіа-освіту як ціннісно-культурний компонент трансформації сучасного суспільства. Охарактеризовано сутність медіа-освітніх процесів та розкрито ступінь впливу на них суб'єктів інформаційної діяльності. Визначено державну медіа-освітню політику як засіб «імунізації» суспільства від негативних наслідків інформаційної діяльності.

Ключові слова: медіа-освіта, цінність, трансформація, інформаційні відносини, інформаційна діяльність, інформаційна влада, державна інформаційна політика.

В умовах трансформації сучасного суспільства, яка тісно пов'язана з виникненням нових технологій, важлива роль відведена освіті як фундаменту формування суспільних цінностей. Недостатня увага держави до освітньої сфери може призвести до негативних і навіть руйнівних наслідків. Це особливо актуально в контексті побудови інформаційного суспільства, що ґрунтується на широкому впровадженні і використанні інформаційних